

D • N

3/6 1958

Valresultatet

Gårdagens ledare byggde på några punkter på ofullständiga eller missvisande uppgifter, varför det anses riktigt att ta upp valresultatet till ny behandling i ledarform.

Ser man till röstetalen, är det väsentliga i valresultatet att folkpartiet förlorat omkring en fjärdedel av sina väljare till högerpartiet och centern. Vi räknar här och i det följande, då annat ej sägs, på röstetalen före poströsternas inräknande. I jämförelse med 1956 års andrakammarval gick folkpartiets andel av valmanskåren tillbaka med 5,7 procent (från 23,7 till 18 procent); av dessa 5,7 procent tog högern omkring 2,2 procent och ökade därmed sin andel i valmanskåren från 16,5 till 18,7 procent; centern tog omkring 3,4 procent och ökade sitt röstetal från 9,6 till 13 procent. Folkpartiets förlust i röster blev överdrivet markerad i förlust av mandat, så att partiet förlorade inte mindre än 20 av sina 58 mandat. Högern fick relativt ringa utdelning på sitt ökade röstetal, endast två mandat och sammanlagt alltså 44 mandat, medan centerns motsvarande utdelning var mycket betydande, 13 mandat, varför partiet gick upp till 32 platser. Som det ojämförligt centrala i valutgången framstår alltså förhållandet att de båda partier som varit relativt negativa i pensionsfrågan, främst det mest negativa partiet, centern, gick fram på bekostnad av det parti, folkpartiet, som under varen

frånträtt linje 3 och framlagt ett kompromissförslag i pensionsfrågan, som går ut på lagfäst pension, men i flera viktiga hänseenden medför större frivillighet än regeringsförslaget.

I röstetal är alltså förhållandet mellan oppositionspartierna och de båda partier som stöder regeringen alldeles oförändrat. Socialdemokrater och kommunister fick före poströsterna tillsammans exakt samma andel av valmanskåren som 1956, alltså 50,2 procent. Då poströsterna inräknas, visar det sig möjligen att de båda partierna tillsammans gått tillbaka, eftersom ett relativt stort antal röster alltid kommer från de borgerliga partierna och det totala antalet poströster i år beräknas vara något större än för två år sedan. Förhållandet mellan socialdemokraternas och kommunisternas ställning har emellertid, till stor del eller kanske uteslutande på grund av att kommunisterna inte uppställt kandidater i åtskilliga valkretsar, avsevärt förändrats. Socialdemokratin har — poströsterna naturligtvis oräknade — gått upp från 45,1 till 46,9 procent, medan kommunisterna gått ned från 5,1 till 3,3 eller 3,4 procent. I mandat har emellertid socialdemokratin vunnit relativt mycket på sin röstuppgång, sex mandat, och partiet går alltså enligt dessa uppgifter upp från 106 till 112 mandat; kommunisterna åter har förlorat relativt litet på sin nedgång, endast ett mandat, och får alltså fem mandat i stället för sex år 1956. Detta innebär att det finns en knapp majoritet, 117 röster av 231, för regeringens förslag i pensionsfrågan. Då socialdemokraterna antas förlora ett mandat vid poströsternas inräknande och då den socialdemokratiska talmannen inte har rösträtt, är det likvärdigt antagligt att rösterna i pensionsfrågan om de borgerliga går tillsammans kommer att bli 115—115.

Dessa fakta förtjänar att med kraft betonas. Ser man valet endast som en strid mellan regering och opposition, är resultatet i röstsiffror plus minus noll. Vad som skett är att den

mera bestämda och om man så vill extrema oppositionen i pensionsfrågan starkt vunnit terräng på den medlande riktnings bekostnad och att de partier som stöder regeringen genom sluppen fått en väsentligt starkare ställning i andra kamraren än förut.

Varpå beror folkpartiets förluster? Antagligt är att partiet genom sitt mellanförslag i pensionsfrågan, som i motsats till högerns och centerns linjer innefattar lagfäst pension, men inte innebär obligatorisk pension i samma omfattning som regeringsförslaget, har satt sig mellan två stolar. De som är klara motståndare till en lagfäst och obligatorisk pension har i stor utsträckning röstat med högern och framför allt med centern, som mest energiskt motsatt sig en allmän tilläggspension. Därjämte har den socialdemokratiska linjen gått framåt i jämförelse med resultatet av folkomröstningen i höstas, då linje 1 inte uppnådde mer än 46 procent av rösterna. Just de fördelar som enligt vår mening folkpartiets nya pensionsförslag har — pensionsrätt för alla, pensionstväng för ingen — torde för många väljare ha varit avgörande i negativ riktning; man har hellre röstat på ytterligheterna, för att bekräfta ett något starkt uttryck, än för den medlande linjen. Möjligt är att till en viss grad folkpartiet förlorat på landsbygden därför att det varit för "pensionsvänligt", medan dess förluster i städerna åtminstone

i någon mån betingats av att partiet inte gått tillräckligt långt, från väljarnas synpunkt, i sina pensionskrav.

Under dessa förhållanden är det klart att regeringen stannar och att dess pensionsförslag — även om enligt hr Erlanders meddelande på måndagskvällen propositionen skall dröja till 1959 års riksdag — i huvudsak kommer att genomföras. I realiteten vore dock i det läge som nu uppstått en samregering särskilt påkallad och en kompromiss som innebär socialdemokratiskt hänsynstagande till oppositionen särskilt önskvärd. Att en lagfäst pension, även om den får obligatorisk karaktär, genomförs är enligt vår mening ingenting som bör väcka stark oro eller utbredd ovilja, men det är uppenbart att en större del av väljarna än man förut haft anledning att anta bestämt reagerar mot denna linje. Då den lagfästa pensionen likvärdigt har en mycket stark majoritet bakom sig (bortåt 70 procent), är det självklart att den bör genomdrivas, men med tanke på det behov av samlande lösningar som även statsministern framhåvt vore det önskvärdt att en uppgörelse komme till stånd som medför modifieringar i regeringsförslaget. Att votera igenom ett beslut i en fråga av denna betydelse med någon enda rösts majoritet eller rent av med lottens hjälp vore inte till gagn för den samförståndslinje som bör dominera och så ofta dominerat i svensk politik.